

Osmanlı'ya Devlet Adamı Yetiştiren, Antik Kentleri, Mağarası, Evleri ve Üzüm Bağları ile Ünlü Küçük Bir İlçe:

İBRADI

Bu ayki rotamızda, Evliya Çelebi'nin o ünlü Seyahatnamesi'nde "17. asırda oldukça mamur ve mühim bir belde" olarak tanıttığı, yüzölçümü bakımından Antalya'nın en küçük ilçesi İbradı'ya doğru yol alıyoruz. Bu küçük ilçe, Osmanlı adalet yapısına birçok hukuk ve devlet adımı yetiştirmesiyle ün salmış. Ayrıca dönemin yüksek gelir grubunu oluşturan ilçe sakinleri de, İbradı'ya konaklar, çeşmeler, camiler ve hanlar yaptırarak kültürel mirasına katkıda bulunmuşlar. Bugün hala İbradı ve köylerinde okuma yazma oranının %100 olduğu söyleniyor.

İbradı isminin Osmanlıca'da "soğukluk", "soğutma" anlamına gelen "İbrad" (Abra/Ebra) sözcüğünden geldiği tahmin ediliyor. Bu durumda kelime olarak İbradı "soğuk yer" anlamına gelmektedir. Nitekim 1100 rakımı ile İbradı aslında bir yayla. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat'ın İbradı'yı yazlık konaklama yeri olarak kullandığı biliniyor. Denizden

yüksekliği 950 metre olan ilçede yaz aylarında ortalama sıcaklık gündüz 30, gece ise 10 °C. Nem ise yok denecek kadar az olduğu için terletmiyor.

İlçe, doğusunda Beratlı, Trabeza, Kurkur, Çuvallı, Aktepe, batısında Melik, Toka, Geçkar ve Çeçkar, Uluçukur, Kesik, kuzeyinde Zimbit, Obet, Gaydan,

Uluçukur, Akpınar, Lök, Pınarcık, Enerli, güneyinde Katara, Karadağ, Akıncı, Kurtgediği dağları ile çevrili durumda. Gemboş ve Gemboş ovası ilçe kuzeyinde Dereköy ile Göynem ve İbradı arasında yer alıyor. Rakımı 130 metre. Dağlardan inen sularla dolup, göl halini alıyor. En kuzey ucu Taşköprü, en güney ucu da Başpayam İbradı belisi. Ortası, Ortapayam ve Erilikli adıyla anılıyor. Ovanın genişliği 2 km. uzunluğu 15 km. Bir diğer ova olan Eynif Ovası Toka, Karadağ ve Cimriği Dağları arasında. Üzümcü Ovası ise Başlar Köyü yakınında ve İbradı'nın Çukurviran mahallesi yanında, ekim ve meraya elverişli bir alan. Bu üç oviden başka ilçede küçük çapta ovalar da bulunuyor. Yine Sülek ve Gemboş yaylası ise benzeri az bulunur "doğal soğanlı bitkiler cenneti" olarak tanımlanıyor. Alanda bulunan ve çeşitli zamanlarda çiçeklenen kardelen, Manisa Lalesi, san kokulu, domuz turpu, ak-

GEZİ NOTLARI

yıldız, yıldız sümbülü ve sarı çiğdem sadece bu yaylalarda yetişen endemik türler. İbradı Dağları'nda ise çam, göknar, sedir ve meşe ağırlıklı ormanlar yer alıyor.

İbradı'nın kuruluş tarihi tam olarak bilinmese de, bu küçük ilçe ve çevresinde bulunan kalıntılardan Roma devrine uzandığı tahmin ediliyor. Psidya sınırları içinde yer alan İbradı'ya 2 km. mesafede kurulu Ormana Belediyesi ile 7 km. mesafedeki Ürünlü Köyü'nün arasında Helenistik dönemine ait Erymna Antik Kenti'nin kalıntıları görülüyor. Erymna'nın nekropolü ise Ormana'yı çevreleyen kayalık sırtlarda yer alıyor. Ormana'ya 11 km. uzaklıkta Çukurviran Köyü çevresinde de

Helenistik döneme ait kalıntılar bulunuyor. İbradı kervan yolunun Kesikbel mevkiinde bulunan Selçuklu Kervansarayı'ndan ise bugüne sadece temel taşları kalmış. 13. yüzyılda İbradı yöresi Selçukluların eline geçmiş. II. Mehmet tahta çıktıktan sonra, Karamanoğlu Beyliği hakimiyetinde bulunan, Alanya, Akseki, İbradı yöresi Osmanlı topraklarına katılmış, ilçe Osmanlı yönetiminde Akseki ile birlikte Karaman Sancağı'na bağlanmış. 18 ve 19. yüzyıllarda ise ilçe bir ilim ve zenginlik merkezi olmuş. 1878'de zabıta teşkilatı kurulmuş, tapu, nüfus, adliye daireleri bir süre halka hizmet vermiş, 1875'te de rüştiye açılmış. Coğrafyanın verdiği zorluklar bir bakıma bölge insanın avantajı olmuş gibi burada. İbradılılar okumuşlar ve Osmanlı'ya arka arkaya 3 şeyhülislam, birçok kadı ve saray erkanı yetiştirmişler. Ormana ise daha çok ticarete yönelmiş ve İstanbul'da özellikle kuruyemiş ve nalburiye ticaretinde söz sahibi olmuşlar. 1914'te posta ve telgrafhane hizmete girmiş. Cumhuriyet döneminde Akseki ilçesine bağlı bir nahiye merkezi olan İbradı, 1990 yılında ilçe olmuş. Bünyesinde merkez belediye ile birlikte iki

belediyesi (İbradı ve Ormana), üç köy (Başlar, Ürünlü, Üzümdere) bulunmakta. Üzümdere köyü daha çok tarımla uğraşmakta ve ırmak kenarında çok sayıda alabalık üretim tesisi bulunmakta. Başlar Köyü hayvancılıkla uğraşmaktadır. İlçe merkezi, Ormana ve Ürünlü özellikle üzüm yetiştirmeye çok müsaittir. İbradı'nın üzümü ve pekmezi oldukça özel. Üzüm çeşitlerinden çavuş, dimli büzgülü, beyaz üzüm, deve gözü, gelin parmağı en ünlüleri. İbradı ve Ormana'da her yıl eylül ayının ilk haftasında Üzüm Bayramı yapılıyor. İlçede ayrıca şeftali, kayısı, üzüm, armut, incir, nar, kiraz, vişne, dut, ayva, elma, ceviz, badem gibi meyvelerin tamamı yetişiyor. Çok ilginç olarak yalnızca İbra-

GEZİ NOTLARI

dı ve Ormana merkezi kestane yetiştirmeye çok uygun karakter sergiliyor. Bu nedenle ilçede 900 yaşında Arapastık kestanesi gibi çok sayıda kestane ağacı bulunuyor.

İbradı, güzel evleri ve konakları ile de ünlü. 1889 yılında meydana gelen yangında evlerin hemen tümü yanmış olmasına rağmen yangın sonrası yaptırılan evler ve konaklar ilgi çekici. Bu evlerin duvarları, taş malzeme ile örülmüş, aralarına ise ahşap hatıllar "piştuvanlar" konulmuş. Binaların üst katları ise araları sıva ile doldurulmuş ahşap yapılı. Evlerin pencerelerinde, kapılarında ve oda tavanlarında çeşitli tahtadan oyma süslemeler bulunuyor. Özellikle Koçak Konağı, Duru Konağı, Yörük Ali Konağı görülmesi gereken konaklardan. İbradı, tarihinde üç kez büyük yangınlara sahne olmuş. Özellikle 1889 yılında çıkan yangında İbradı'nın mimari yapısında belirgin bir yeri olan Kadı Konakları ile beraberinde birçok ev yanmış. Özellikle Mustafa Efendi'nin siyahı cariyesi Zeynep Hanım'ın çıkardığı yangından dolayı idam edildiği

ve dönemin gazetesi Ceride-i Havadis'te yayımlandığı biliniyor. Bu tarihten sonra İbradı yeniden inşa edilmiş. İlçenin girişinde yer alan mezarlıkta birçok Osmanlı alimine ait mezar taşı bulunuyor. Bu mekan hem tarihsel özelliği ile hem de içerisinde bulunan meyve ve devasa kestane ağaçlarıyla ziyaret edilmesi gereken mekanlardan. Mesela mezarlığının kuzeyinde genişliği 24 metre olan Arapastık Kestanesi 1000 yıllık bir ağaç olarak bugün ülkemizin en yaşlı kestane ağaçlarından biri. Çıkarttığı yangın nedeni ile Mustafa Efendi'nin cariyesi Zeynep Hanım'ın bu kestane ağacına asıldığı biliniyor.

Ormana köyü ile Unulla köyü arasındaki bir tepede Erymna kenti kalıntıları yer alıyor. Burada kente ait çeşitli kule ve kale kalıntıları dikkat çekici. Ormana içerisinde bulunan Çatalpınar Çeşmesi duvarındaki at figürü ile işlenmiş taş Erymna kent yöneticisine kraldan gönderilmiş bir takdirname yazısı bulunuyor. Çukurviran, Soğukoluk ve Kayadibi yörelerinde görülen Grek

taş yapıları, Eynif-Kesikbeli yolu üzerinde yer alan ve bir Selçuk eseri olan Bahadıroğlu Pınarı ile yine İbradı yöresindeki Kargı Hanı ile Koca Oluk Han ilçenin görülecek yerleri arasında.

Antik dönemde olduğu gibi Selçuklular ve Osmanlıların da Antalya-Konya arasında kullandıkları en kısa yol olan ve Kesikseli'nden geçen Antalya-Beyşehir-Konya yolu üzerinde Kesikbeli dibinde ise Kargı Hanı bulunuyor. 50x46 metre büyüklüğündeki hanın orta avlusunun etrafına odaları dizilmiş. Her odanın tavanında bir pencere bulunuyor. Kapının tam karşısına gelen cephede taştan oyulmuş hayvan yemlikleri yer alıyor. Yazıtı bulunmayan bu han tıpkı Eynif Ovası'nın doğusunda yer alan Tolga Hanı gibi oldukça yıkık durumda.

Bölgenin görülmesi gereken doğal varlıklarından biri de Altınbeşik Mağarası. Türkiye'nin en güzel mağaralarından biri ve eşi bulunmaz bir doğa harikası olan mağara, ilk kez 1966 yılında Dr. Temuçin Aygen tarafından bölgede Oymapınar ba-

GEZİ NOTLARI

raji ile ilgili araştırmalar yaptığı sırada bulunmuş ve adını bir üst kısmında yer alan Altınbeşik Tepesi'nden almış. Türkiye'nin en büyük dünyanın üçüncü büyük yeraltı gölü. Kızılova, Kambos ve Söbüce suyunu çeken bu büyük sistem, Oruç Düdeni Mağarası altında Altınbeşik Düdensuyu Mağarası'nda son buluyor. Böylece bu büyük yeraltı su sistemi, kuş uçuşu 100 km'den fazla uzunluğu ile dünyadaki en uzun ve büyük karst sistemlerinden birini oluşturuyor. Ülkemizin uluslararası çapta, bilimsel önemi bulunan bu mağara içinden çıkan su, yeraltından Beyşehir Gölü'ne bağlanıyor. Altınbeşik Mağarası çok uzun ve büyük bir yeraltı sisteminin çıkış ucunda bulunuyor. Altınbeşik Düden suyu mağarası iki kat üzerine yayılıyor. Mağaraya 400 metre uzunlukta ve yer yer 15 metreyi bulan bir yeraltı gölü üzerinden botla giriliyor. Gölün sonunda devasa boyutta travertenler bulunuyor. 44 metrelik dikey traverten oluşumu üzerinden ikinci kata çıkıldığında ise 200 metre uzunluğunda ince, uzun, sığ bir gölün başladığı görülüyor. İkinci katın sonuna kadar küçük gölcükler

ve orta kısmında da göçük yapan çok büyük ve yüksek bir salondaki kalker blokları üzerinden, 1,5 km kadar ilerlenebiliyor. Toplam keşfedilen uzunluğu 4500 metre olan mağaranın girişe göre en yüksek noktası 101 metre. Mağara havası çok rutubetli ve ısı 16-18°C civarında. Mağara içi araştırmalar ise hala devam ediyor. 1994 yılında ülkemizin ilk ve tek "mağara milli" parkı ilan edilen Altınbeşik Milli Parkı; İbradı'ya 7 km. uzaklıktaki Ürünlü'nün 5 km. güneydoğusunda yer alıyor.

Altınbeşik, güzel ve vahşi bir doğa ile baş başa kalmak, yöresel ürünlerin tadını bakmak ve muhteşem düğme evlerle süslü Ürünlü sülietini görmek isteyenler için mutlaka gidilmesi gereken bir milli park. Harç kullanılmadan örülen taş duvarlara 50-60 cm arayla dikine ağaç hatıllar konularak yapılan taş duvar tekniğine "düğmeli ev" deniliyor. Düğme ev mimarisi UNESCO tarafından korunması gereken dünya mirası aday listesine alınmış. Evlerde dış duvarlar 60-70 cm genişliğinde ve harç kullanılmadan yapılmış. Duvarların iç yüzey-

leri içine saman katılmış çamurlu beyaz toprakla sıvanmış. Dış yüzeyler ise genellikle sıvasız. Yapılarda kullanılan ahşaplar adına katran denilen yaprakları iğne uçlu çam kerestesinden seçilmiş. Çürümeden yüzlerce yıl dayanan bu ahşabın sökülerek yapıdan yapıya kullanıldığı bile olmuş. Düğme evler devamlı nefes alan, yazın serin, kışın da sıcaklığı muhafaza eden özelliği ile depreme de dayanıklı yapılar. Ürünlü ve Ormana'da bu mimariye sahip çok sayıda ev görebilirsiniz.

Antalya'ya 160 km, en yakın komşu ilçe olan Akseki'ye 24 km mesafedeki İbradı ilçe merkezi, Manavgat'a biri 93 km, diğeri 63 km olmak üzere iki yolla bağlanıyor. Konaklamak için ilçe merkezinde; otel, pansiyon ve misafirhane alternatifleri mevcut. Antik Erymna Şehri, Ormana ve Ürünlü'deki düğme evleri, mesire alanları, Altınbeşik Mağarası ve Milli Parkı'nı görmek, çeşit çeşit taze meyve ve sebzeyi tatmak, Üzümdere'de alabalık ızgarası molası vermek için güzel bir doğa yolculuğu ile İbradı sizi bekliyor. 🍷